

TOBAK, ALKOHOL- OCH DROGPLAN FÖR UMEÅ KOMMUNS GYMNASIESKOLOR

Dokumentnamn: Plan mot Alkohol, tobak och droger inom Umeå Gymnasieskolor		
Dokumentansvarig: Enhetschef för Elevhälsan Umeå Gymnasieskolor		Dokumentdatum: 2018-08-14
Godkänd av: Pontus Clarin	Version: 1.0	Reviderad: 2020-11-30

Inom Umeå gymnasieskolor UGS är vår vision; lärande, utveckling och framtidstro för alla våra elever.

Skolan är en arbetsplats med samma krav och skyldigheter som andra arbetsplatser. Ansvaret för att skolan är en hälsosam arbetsplats ligger på oss alla som vistas i skolan. Därför har vi en tydlig tobak, alkohol- och drogplan som följer gällande lagstiftning. Tobak, alkohol och droger är inte förenligt med en hälsosam arbetsplats. Alkohol och droger får inte användas i skolans lokaler under skoltid och de får inte heller förvaras i skolan. Det är förstås inte heller tillåtet att vara påverkad av alkohol eller droger under den tid då skolans verksamhet pågår.

Områdeschef har det yttersta ansvaret för uppföljning av skolans tobak, alkohol- och drogplan. Kunskap om tobak, alkohol och andra droger är en viktig del av det hälsofrämjande och förebyggande arbetet inom skolan, därför ska dessa frågor återkommande diskuteras både bland elever och personal. På varje skolenhet inom UGS finns elevhälsopersonal dit både elever, föräldrar och personal kan vända sig för råd och stöd och om man misstänker att en elev använder alkohol och/eller andra droger.

Skolan samarbetar med andra myndigheter i hälsofrämjande och förebyggande syfte men också för att ge stöd och hjälp till enskilda elever.

Det är viktigt att vi alla, personal, föräldrar och elever, hjälps åt med det förebyggande arbetet och att vi tillsammans arbetar för en sund och hälsosam arbetsmiljö. Vi kommer att göra vårt bästa för att ingen av skolans elever ska missbruka alkohol och/eller andra droger.

Pontus Clarin
Områdeschef
Umeå gymnasieskola

Syfte

Syftet med handlingsplanen är att;

- Förebygga användning av tobak, alkohol, narkotika och dopingpreparat.
- Skapa en trygg och säker arbetsmiljö i skolan och under det arbetsförlagda lärandet(APL)
- Förebygga ohälsa, tillbud och olyckor
- Tidigt upptäcka, uppmärksamma och agera vid oro och misstanke om användning av droger.
- Ge eleverna bästa möjliga förutsättningar att kunna genomföra studierna och lyckas i skolan.

Mål

Målet med arbetet är att;

- Öka andelen elever som inte använder tobak, alkohol, narkotika eller dopingpreparat.
- Alla elever ska få information om UGS handlingsplan
- Skolans arbete med planen ska påverka elevers attityder till rökning, alkohol och narkotika i restriktiv riktning.
- Alla elever ska respektera och följa handlingsplanen.
- De insatser som görs vid oro och misstanke om att elever använder narkotika följer handlingsplanens rutiner

Regler

Skolan är en arbetsplats med samma krav och skyldigheter som andra arbetsplatser och ska vara rök-, alkohol- och drogfri. För elever och personal gäller;

- Tobaksrökning är förbjuden inom skolans område
- Det är förbjudet att vara påverkad av alkohol eller andra berusningsmedel eller ha kvarstående påverkan eller följd effekter av någon drog eller alkohol under skoltid.
- Det är förbjudet att förvara och inneha alkohol eller andra droger på skolan.
- Att använda, inneha eller sälja narkotika är ett brott enligt lagen och ska anmälas till polisen.
- Det är förbjudet att överlåta eller förmedla droger på skolan.

Definition av droger

Med droger avses i denna handlingsplan;

- Alkohol
- Narkotika (enligt lag otillåtna preparat)
- Tobak
- Dopingpreparat
- Läkemedel (förutom det som förskrivits av läkare utifrån behandling)
- Andra sinnesförändrande (t ex sniffning, heliumgas) och beroendeframkallande substanser som intas i berusningssyfte.

Hälsofrämjande och förebyggande arbete

Hälsofrämjande och förebyggande insatser syftar till att stärka skyddsfaktorer och minska riskfaktorerna men även att öka möjligheten till tidig upptäckt. En skola som präglas av tillit och goda relationer, där elever känner sig trygga, görs delaktiga, utvecklas och lyckas i sina studier är viktiga skyddsfaktorer.

Elevenkäter och kursutvärderingar utgör en viktig faktagrund för ett systematiskt främjande och förebyggande arbete inom varje program/skolenhet.

All personal

Det är viktigt att alla i personalen hjälps åt med det förebyggande och hälsofrämjande arbetet och att vi tillsammans arbetar för en sund och hälsosam skolmiljö. Rektor informerar personalen om UGS handlingsplan vid terminsstart höst och vår.

Vårdnadshavare

Vårdnadshavares engagemang, stöd och kunskap är viktigt för elevens utveckling och har en förebyggande effekt. Vårdnadshavare informeras om skolans handlingsplan via skolans hemsida samt vid föräldramöte åk 1.

Elevhälsoteam

På alla våra skolor finns elevhälsoteam som består av skolkurator, skolpsykolog, skolsköterska, specialpedagog/speciallärare och studie- och yrkesvägledare. Rektor leder arbetet i teamen. Vi jobbar för att uppmärksamma elever som är i behov av särskilt stöd av olika orsaker däribland alkohol och andra droger. Målet är att tidigt sätta in insatser och att vid behov upprätta åtgärdsprogram.

Hälsosamtal

Skolsköterskan erbjuder alla elever i åk 1 på gymnasiet ett hälsosamtal. Där tas elevens hela livssituation upp inklusive frågor om tobak, alkohol och droger. Resultatet av hälsosamtalets hälsoenkät återkopplas på gruppnivå till rektor, elevhälsoteam samt eleverna.

Kunskap och samtal

Elever informeras om UGS handlingsplan genom skolans hemsida och i samband med terminsstart höst och vår. I undervisningen ges utrymme för kunskapshämtande, samtal, värderingsövningar och utifrån det bidra till lärande. Samarbete med Elevhälsan kan ge ytterligare ett mervärde. Det ger eleverna goda förutsättningar för att kritiskt kunna värdera och reflektera över information om droger.

Drogtestning

Drogtestning erbjuds via Ingången alternativt Socialtjänsten, vid misstanke om användning av narkotika. Syftet är att vid ett positivt provsvar kunna skapa förutsättningar för stöd och hjälp till eleven. Vid misstanke om drogmissbruk hos elev bör skolan alltid ta kontakt med berörda myndigheter som socialtjänst, sjukvården alternativt polisen.

En Länsrutin finns för tidig upptäckt vid risk- eller missbruk hos barn och ungdomar under 18 år i Västerbotten.

Narkotikahund

I samarbete med polisen genomförs sökning med narkotikahund. Sökning sker efter skoltid och syftet är att förebygga användningen av narkotika och säkerställa en narkotikafri arbetsmiljö.

Lokala förebyggande råd

Rådet kan bestå av medlemmar från skola, socialtjänst samt andra intressenter. Syftet med gymnasieskolesamverkan i lokala förebyggande råd är att förstärka det lokala arbetet med att förebygga problem kopplat till Umeå kommuns folkhälsomål och förbättra situationen för unga i Umeå kommun.

Rådets uppdrag är att följa upp resultaten från UNGA-enkäten som alla unga fyller i vartannat år och upprätta en handlingsplan utifrån gemensamma prioriteringar där Alkohol och droger är ett prioriteringsområde. Umeå Brå kan vara behjälplig med att ta fram förslag på tänkbara intressenter i gruppen. Rektors delaktighet och engagemang är en viktig framgångsfaktor.

Samverkansråd

I Umeå kommun, med ledning av UmeBrå, finns flera övergripande samverkansråd med olika inriktningar och däribland ett råd med fokus på alkohol, droger och doping. I rådet ingår bland andra polis, landsting, socialtjänst, skola, miljö -och hälsoskydd. Syftet med dessa råd är att dela erfarenhet och kunskap. Främja samverkan mellan verksamheterna samt ta vara på de strategier och framgångsfaktorer som finns.

Fortbildning

Lärare och personal ges möjlighet till kontinuerlig fortbildning om droger. Rektor planerar för denna insats med utgångspunkt från rådande läge på programmet samt resultat av skolsköterskans hälsoenkät och uppföljande hälsosamtal med alla elever i åk 1 samt UNGA-enkäten, som genomförs vart annat år.

Samarbetspartners

Ingången – alkohol och drogrådgivning

Ingången är socialtjänstens verksamhet som UGS i första hand samverkar med när det gäller alkohol-och drogfrågor. Där arbetar tre socionomer med rådgivning och behandling för alkohol, droger, doping och spelmissbruk. Till Ingången kan ungdomar, föräldrar, anhöriga och/eller personal vända sig ifall man behöver vägledning i hur man ska hantera en viss situation. Ingången arbetar med åldersgruppen upp till 22 år och finns i Ungdomshälsans lokaler. Förutom rådgivning, stöd och motiveringsarbete fungerar Ingången även som en kunskapsbank för yrkesverksamma och kan bistå med att föreläsa på t ex föräldramöten i skolan. Kontaktuppgifter se sid 9.

Alkohol- och drogmottagningen

Alkohol- och drogmottagningen är en verksamhet där Västerbottens läns landsting och Umeå kommun samverkar. Mottagningen riktar sig till personer över 18 år som upplever att de dricker för ofta eller för mycket eller om en person i ens närhet har problem p g a alkohol eller droger. Kontaktuppgifter se sid 9.

Socialtjänstens mottagningsenhet

Till socialtjänstens mottagningsenhet vänder man sig vid behov av information och/eller rådgivning. Det är även mottagningsenheten man kontaktar vid anmälan om "barn som far illa" eller vid ansökan om bistånd om ungdomen är över 18 år. Kontaktuppgifter se sid 9.

Ungdomshälsan

Ungdomshälsan Umeå finns till för ungdomar som bor i Umeå med omnejd. Till Ungdomshälsan är man välkommen upp till 22 års ålder. Där kan man få svar på frågor och få hjälp med många olika saker som

rör hur det är att vara ung, bland annat tobaksavvänjning. Ungdomshälsan är en verksamhet där Västerbottens läns landsting och Umeå kommun samverkar. Kontaktuppgifter se sid 7.

Handläggningsrutiner vid misstanke om riskbruk/missbruk av alkohol eller droger

Alkohol

Vid oro eller misstanke över att elev under 18 år nyttjar alkohol ska medarbetare:

1. Kontakta rektor omgående som i sin tur kontaktar kurator eller skolsköterska
2. Rektor och kurator eller skolsköterska samtalar med eleven och gör en bedömning av situationen.
3. Rektor kontaktar vårdnadshavare för elev under 18 år.
4. För myndig elev behövs elevens samtycke till vidare kontakter. Information ges till vårdnadshavare och elev om möjligheten till råd och stöd via Ingången på Ungdomshälsan rörande alkoholfrågor. (Se bilaga 1)
5. Rektor ansvarar för att orosanmälan till socialtjänsten görs
6. Rektor, kurator och/eller skolsköterska gör en samlad bedömning av vidare kontakter

Om en elev påträffas påverkad av alkohol i skolan:

1. Kontakta rektor omgående som i sin tur kontaktar kurator eller skolsköterska
2. Rektor och kurator eller skolsköterska samtalar med eleven och gör en bedömning av situationen.
3. Ta hand om eleven och lämna den aldrig utan vuxentillsyn
4. Rektor eller kurator/skolsköterska kontakta vårdnadshavarna till elev under 18 år, för myndig elev inhämtas samtycke till vidare kontakter. Ingången kontaktas.
5. Omyndig elev hämtas från skolan av vårdnadshavare vilket även kan gälla myndig elev om samtycke ges. Skolan ansvarar för att eleven kommer hem på ett säkert sätt. Vid behov avlägsnar polisen eleven från skolan.
6. Tillkalla ambulans vid kraftig berusning eller om det är svårt att bedöma vad eleven är påverkad av.
7. Tillkalla Polis vid behov.
8. Beslagta flaskor/burkar, enligt 5 kap. 22 § skollagen. OBS! endast rektor eller lärare får omhänderta föremål enligt SL 5:22
9. Rektor ansvarar för att orosanmälan till socialtjänsten görs både för elev under 18 år och för elev 18-20 år (lag om vård av unga/LVU på eget beteende t ex missbruk gäller fortfarande)
10. Rektor kallar till samrådsmöte med vårdnadshavare och elev för att diskutera framtida åtgärder samt uppföljning. Information ges till vårdnadshavare och elev om möjligheten till råd, stöd och behandling via Ingången på Ungdomshälsan rörande alkoholfrågor. (Se bilaga 1)

Narkotika/dopingpreparat

Vid oro eller misstanke att elev använder narkotiska preparat, dopningspreparat, läkemedel som inte föreskrivits av läkare eller sniffar ska medarbetare:

1. Kontakta rektor snarast som i sin tur kontaktar kurator eller skolsköterska
2. Rektor och kurator eller skolsköterska samtalar med eleven om vad som föranlett misstanken.
3. Rektor eller kurator/skolsköterska kontaktar vårdnadshavare för elev under 18 år och Ingången kontaktas.
4. Omyndig elev hämtas från skolan av vårdnadshavare vilket även kan gälla myndig elev om samtycke ges. Skolan ansvarar för att eleven kommer hem på ett säkert sätt. Vid behov avlägsnar polisen eleven från skolan.
5. För myndig elev behövs elevens samtycke till vidare kontakter. Information ges till vårdnadshavare och elev om möjligheten till råd, stöd och behandling via Ingången på Ungdomshälsan rörande droganvändning. (Se bilaga 1)
6. Rektor ansvarar för att orosanmälan till socialtjänsten görs både för elev under 18 år och för elev 18-20 år (lag om vård av unga/LVU)
7. Rektor, kurator och/eller skolsköterska gör en samlad bedömning av vidare kontakter
8. Rektor kallar till samrådsmöte för att upprätta en plan för;
  - Hur skola och vårdnadshavare håller kontakt (elev under 18 år).
  - Förutsättningar för fortsatt skolgång (närvaro, tider, lokal, stöd, drogtest för att säkerställa att ingen arbetsmiljörisk finns vid praktiska delar av yrkesutbildningen som t ex köra maskiner, hantera verktyg, djurskötsel) samt under APL. (Se rättspraxis under rubrik "Drogtester")
  - Kontakt med Ingången erbjuds
  - Om medgivande att bryta sekretess godkänns (återkoppling av resultat av drogtest)
  - Information om Skollagen 5 kap (disciplinära följder, skriftlig varning, avstängning etc)
9. Rektor kallar till uppföljningssamtal inom 2 veckor

Om elev påträffas narkotikapåverkad i skolan

Vid misstanke om att en elev är narkotikapåverkad, innehar eller säljer inom skolans område;

1. Rektor och kurator eller skolsköterska kontaktas omgående.
2. Ta hand om eleven och lämna den aldrig utan vuxentillsyn
3. Rektor och kurator eller skolsköterska samtalar med eleven och gör en bedömning av situationen.
4. Rektor, kurator eller skolsköterska kontaktar vårdnadshavarna till elev under 18 år, för myndig elev inhämtas samtycke till vidare kontakter. Informera om att Ingången är en viktig samverkanspart för skola och vårdnadshavare.
5. Omyndig elev hämtas från skolan av vårdnadshavare vilket även kan gälla myndig elev om samtycke ges. Skolan ansvarar för att eleven kommer hem på ett säkert sätt. Vid behov avlägsnar polisen eleven från skolan.

6. Tillkalla ambulans vid kraftig påverkan eller om det är svårt att bedöma vad eleven är påverkad av.
7. Rektor ansvarar för att orosanmälan till socialtjänsten görs både för elev under 18 år och för elev 18-20 år (lag om vård av unga/LVU).
8. Rektor kallar till samrådsmöte för att upprätta en plan för;
  - Hur skola och vårdnadshavare håller kontakt (elev under 18 år).
  - Förutsättningar för fortsatt skolgång (närvaro, tider, lokal, stöd, drogtest för att säkerställa att ingen arbetsmiljörisk finns vid praktiska delar av yrkesutbildningen som t ex köra maskiner, hantera verktyg, djurskötsel) samt under APL. (Se rättspraxis under rubrik "Drogtester")
  - Kontakt med Ingången erbjuds
  - Om medgivande att bryta sekretess godkänns (återkoppling av resultat av drogtest)
  - Information om Skollagen 5 kap (disciplinära följder, skriftlig varning, avstängning etc)
9. Rektor kallar till uppföljningssamtal inom 2 veckor

Disciplinära åtgärder, Skollagen kap 5

Enligt Skollagen 5 kap. 17 och 19 §§ kan en elev i gymnasieskolan helt eller delvis stängas av, om eleven stör eller hindrar utbildningens bedrivande, utsätter någon annan elev eller av utbildningen berörd person för kränkande behandling eller om uppförandet på annat sätt inverkar negativt på övriga elevers trygghet och studiero. Enligt 5 kap. 19 § kan en elev stängas av från viss utbildning om det i utbildningen ingår praktik eller delar av utbildningen är arbetsplatsförlagd och det är uppenbart olämpligt att eleven deltar i de praktiska momenten. Skollagen gör på så sätt skillnad mellan teoretiska och praktiska moment. För att en avstängning ska vara laglig krävs att en elev uppvisar *faktiska* uppföranden som *konkret inverkar negativt* på övriga elevers trygghet och studiero.

Det finns i förtydligandena av lagen fyra situationer när gymnasieskolan kan stänga av en elev med hänvisning till 5 kap.17§ Skollagen;

1. Om eleven fuskar
2. Om eleven stör eller hindrar utbildningen. Störningen ska vara allvarlig och inte gå att stoppa på något annat sätt än med avstängning.
3. Om eleven utsätter någon för kränkande behandling. Detta gäller oavsett om kränkningen riktas mot elever eller någon ur skolpersonalen
4. Om eleven påverkar de andra elevernas trygghet och studiero på något annat sätt än i punkt två och tre. För att man ska kunna stänga av en elev måste hen ha stört de andra eleverna mycket. Skolan ska också kunna uppvisa att alla andra möjligheter prövats, som tillsägelser och varningar, utan att det har gett ett förändrat beteende.

Tobaksfri skolmiljö

Enligt tobakslagen är rökning förbjuden i lokaler som är avsedda för skolverksamhet samt på skolgårdar. Detta innebär att det inte är tillåtet att röka på skolans område. Det gäller även e-cigarett. Eleverna ska informeras om att rökning inte är tillåten på skolans område.

Tobakslagen innefattar inte snusning men tydliga ordningsregler på respektive skola kan tas fram, i samverkan med eleverna, för att tydliggöra skolans inställning till snus på skoltid.

Den 1 januari 2013 infördes rökfri arbetstid i Umeå kommun. Dessutom beslutades att barn och unga i all kommunal verksamhet har rätt till tobaksfria möten med vuxna.

Åtgärdsplan

- Alla elever i åk 1 erbjuds ett hälsobesök hos skolsköterska där bland annat tobaksbruk diskuteras
- Alla elever i åk 1 informeras vid behov om tobakens skadeverkningar vid hälsosamtalet
- Vid föräldramöte i åk 1 och via skolans hemsida informeras om skolans/kommunens plan mot tobak, alkohol och droger där regler kring rökning ingår.
- Rektor ansvarar för att denna plan följs och att personalen informeras om sitt uppdrag
- Tobaksfri Duo bjuds in till ett samarbete på alla våra enheter
- Elevråden involveras i arbetet med tobaksfri skolmiljö
- På alla skolor ska det finnas skyltar som visar var skolans område börjar.
- All personal har en skyldighet att påtala för elever att rökning inte är tillåten inom skolans område.
- De ungdomar som vill ha stöd med tobaksavvänjning kan hänvisas till Ungdomshälsan.
- Områdeschef ansvarar för att alla rektorer informeras om vilka regler som gäller och hur åtgärdsplanen ser ut.

Viktiga telefonnummer:

Socialtjänstens mottagningsenhet	16 10 02
Ingången	16 53 50
Alkohol – och drogmottagningen	785 47 00
Polismyndigheten	114 14
Ungdomshälsan	785 80 01

Lagrum

Arbetsmiljölagen (1977:1160)

1 kap. Lagens ändamål och tillämpningsområde

1 § Lagens ändamål är att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö. *Lag (1994:579).*

Socialtjänstlagen (2001:453)

Enligt socialtjänstlagen kap 14 1§ är var och en som arbetar i skolan skyldig att genast anmäla till Socialtjänsten om den får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453/?bet=2001:453#K14

Enligt Narkotikastrafflagen (1968:64) är all befattning med narkotikaklassade preparat kriminaliserat och gäller alltså även egen konsumtion. All användning av narkotika jämföras med missbruk. Polis kan ta initiativ till droganalys även utan vårdnadshavarens medgivande.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Narkotikastrafflag-196864_sfs-1968-64/?bet=1968:64

Enligt Tobakslagen (1993:581) är rökning förbjuden i alla lokaler som är avsedda för skolverksamhet eller annan verksamhet för barn och ungdomar samt på skolgårdar och motsvarande områden utomhus.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Tobakslag-1993581_sfs-1993-581/?bet=1993:581

Bilaga 1

